

A Vegyes-házi királyok kora

A VEGYESHÁZI KIRÁLYOK KORA (1301-1526)

ANJOU

LUXEMBURGI

HABSBURG

JAGELLÓ

HUNYADI

AZ ANJOU DINASZTIA

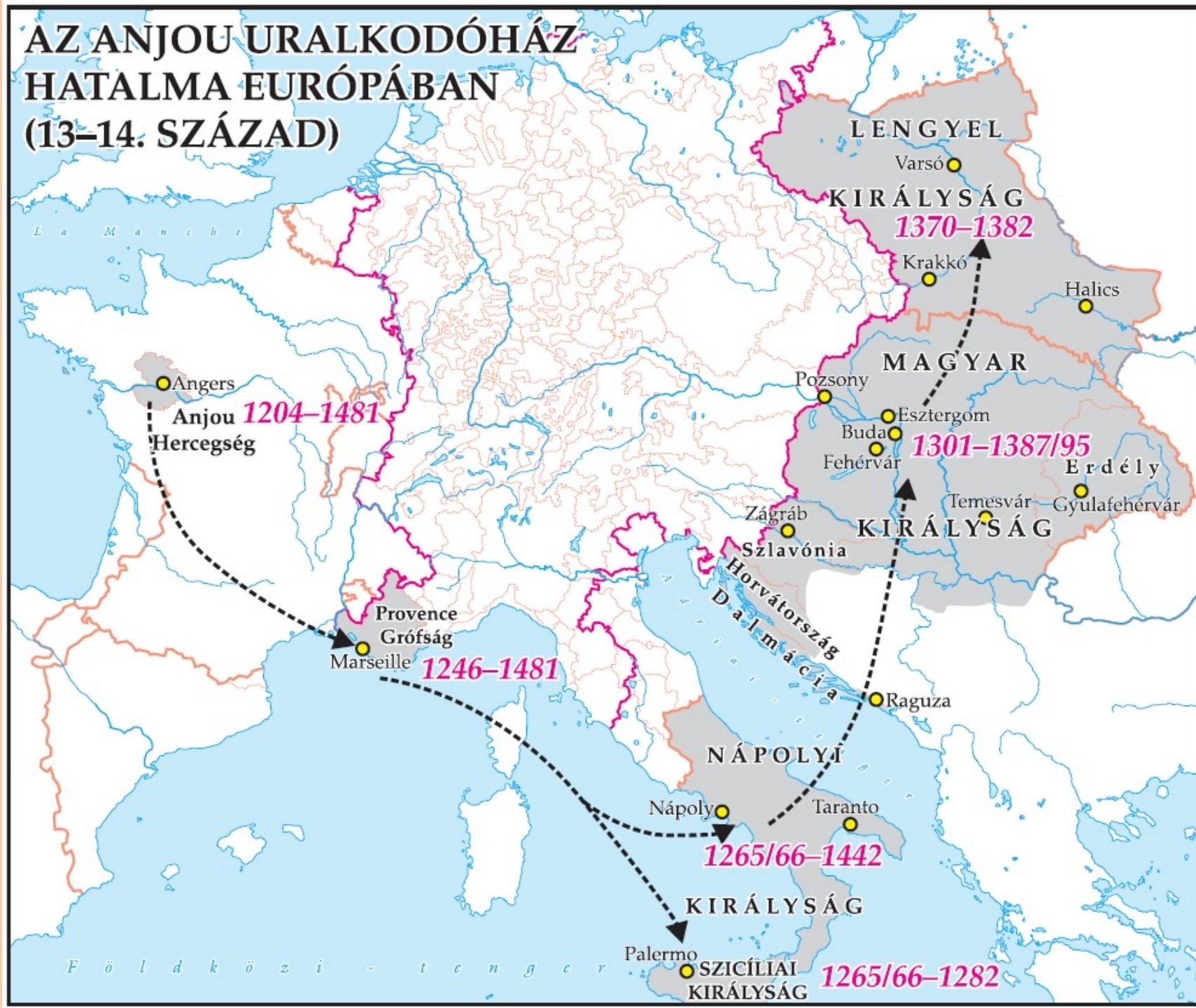
Előzmények

- Interregnum = „királyközi”, király nélküli állapot 1301 és 1311 között ↔ nem igazán találó (több király is + „kiskirályok” = tartományurak)
- Az Anjou család Franciaországból származott → Dél-Itália → V. István lánya, Mária, II. (Anjou) Károly felesége, ő Károly Róbert nagyanyja
- Károly Róbert igazi neve Caroberto (ma már nem használják ezt a nevet), de a Károly Róbert pontatlan → I. Károly (ő maga ezt használta)

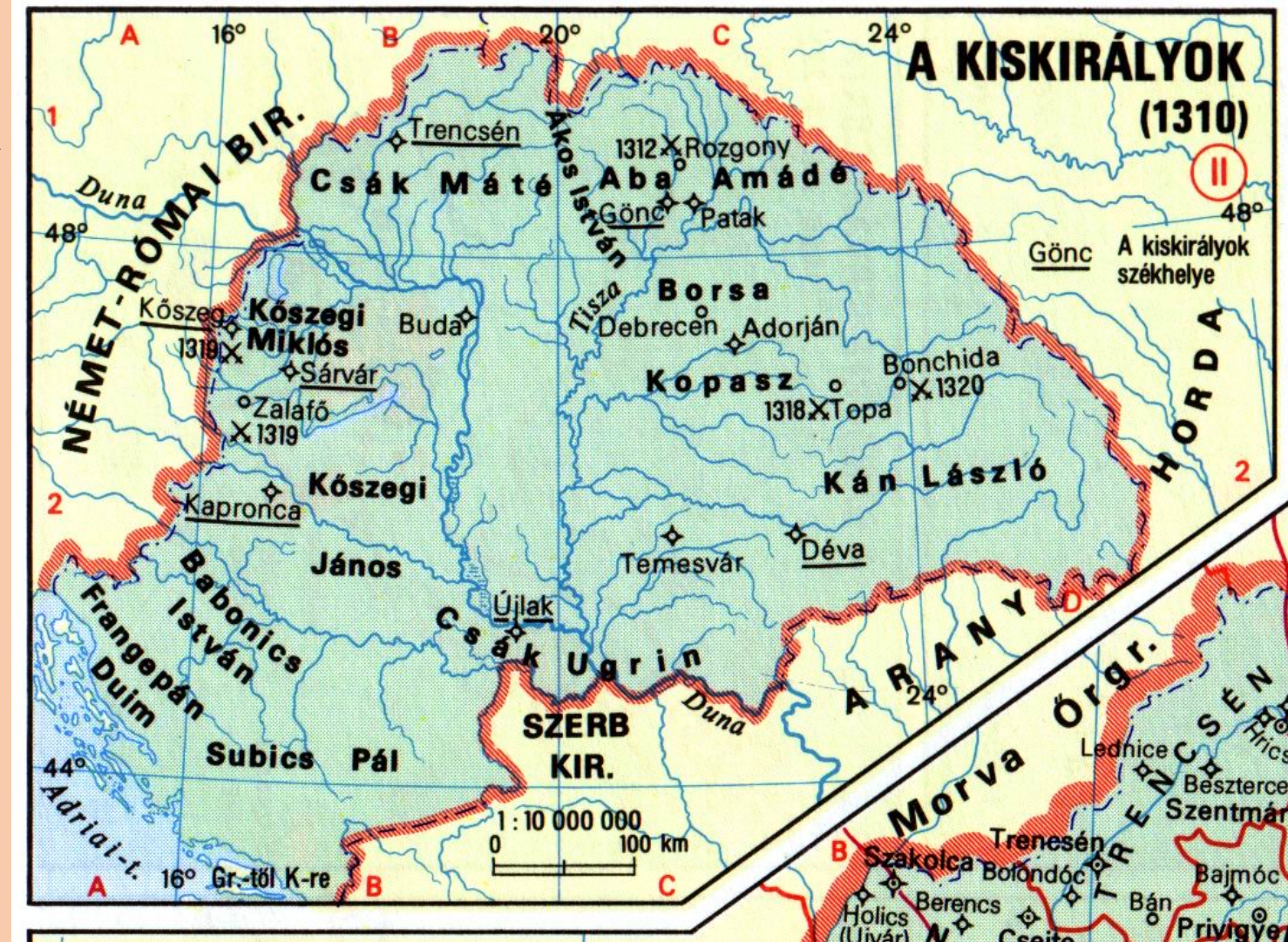
KÁROLY RÓBERT
(1288-1342)

AZ ANJOU URALKODÓHÁZ HATALMA EURÓPÁBAN (13-14. SZÁZAD)

Az „interregnum” 1301-(1308), 1310

- 1301 - III. András halála, férfiágon kihalt az Árpád-ház
- Az országban oligarchák (tartományurak) uralkodnak
- A központi hatalom az ország középső vidékeire korlátozódott, a „végeken” a bárók uralkodtak
- Az oligarchák birtokaikon jogokat gyakoroltak, pénz verettek, rendeleteket adtak ki, várakkal és erős hadsereggel rendelkeztek

A trónkövetelők

Károly, dél-itáliai Anjou (anyai ágon dédapja V. István)

Vencel cseh trónörökös
(anyai ágon dédanyja IV.
Béla leánya)

Ottó bajor herceg
(IV. Béla unokája)

A trónutódlás körüli harcok

- A 13 éves Anjou Károly Róbert 1300 augusztusában partra szállt a dalmáciai Spalatóban, a **Subicsok** + a pápa (VIII. Bonifác) állt mellette
- 1301 tavasza - Esztergomban **Bicskei Gergely**, esztergomi érsek királlyá koronázza egy alkalmi koronával
- → a tartományurak nem ismerik el hatalmát
 - nem fogadták el a trónöröklés elvét
 - trónra jutása nem volt szabályszerű

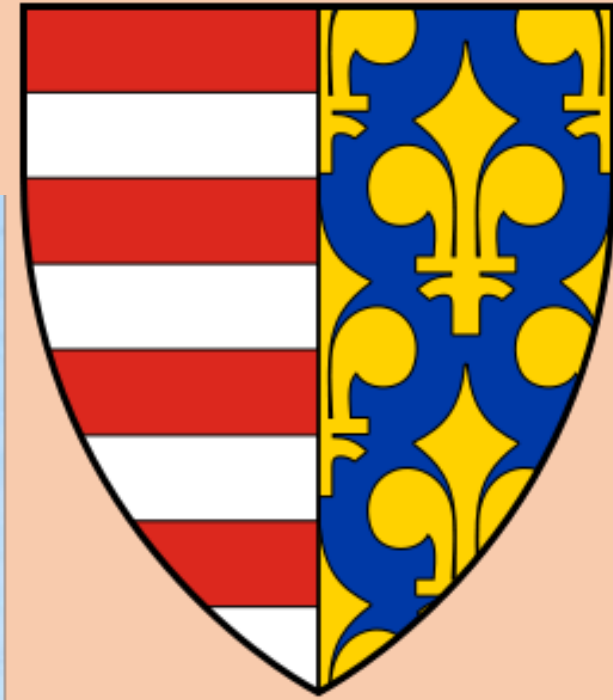

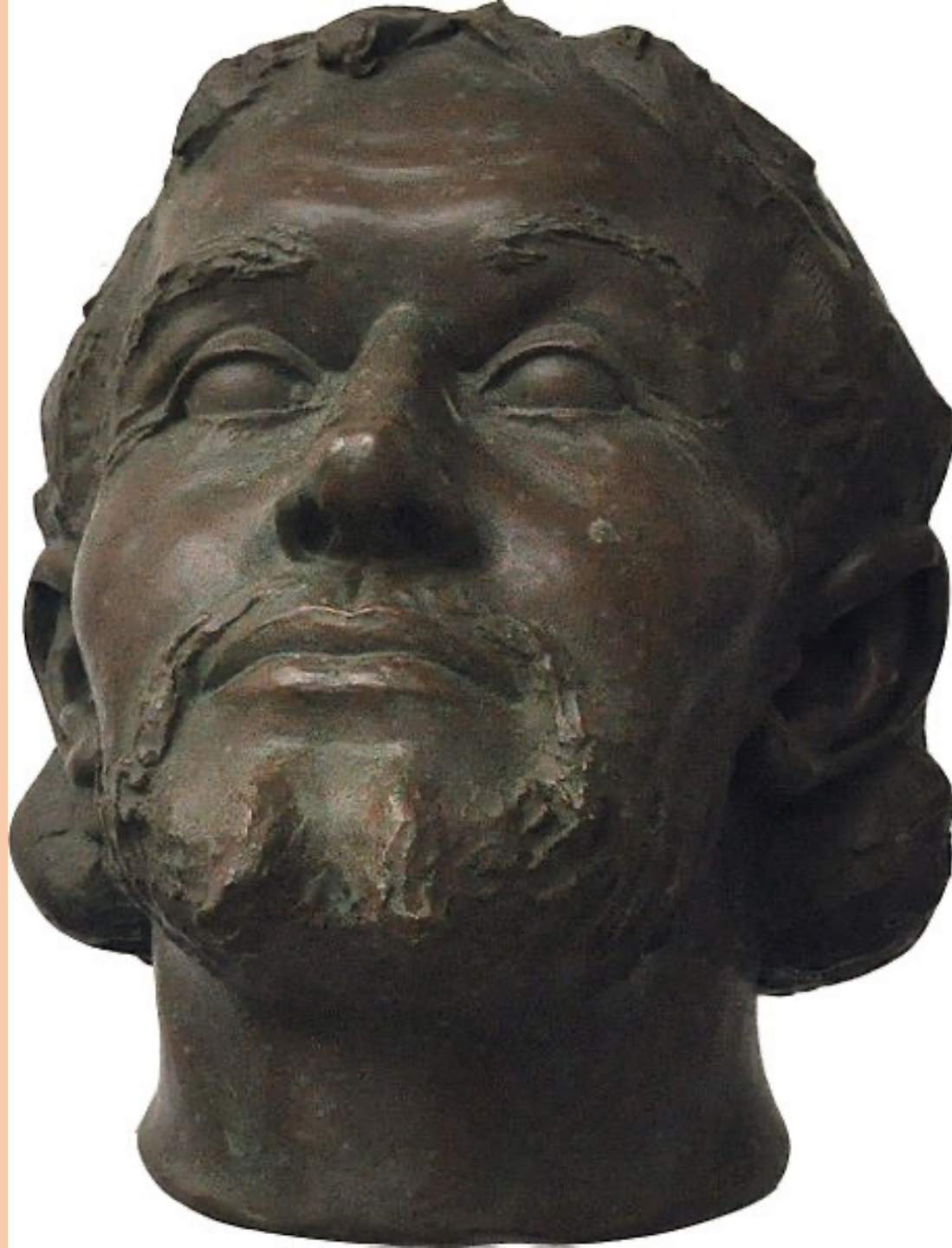
- 1301 augusztusa - **II. Vencel** cseh király **Vencel** fiát (a majdani III. Vencel cseh királyt) a kalocsai érsek Székesfehérvárott a Szent Koronával megkoronázta, felveszi a **László** nevet (12 éves – a bárók uralkodnak helyette)
- **Vencelt** 1304-ben apja hazaviszi a Szent Koronával együtt, cseh király lesz. 1305-ben lemond a magyar trónról **Ottó** bajor herceg javára, a koronát is átadja neki
- 1305 - **Ottót** a veszprémi és a csanádi püspök is megkoronázza Székesfehérvárott. 1307 nyarán uralma összeomlik ↔ **Kán László** vajda Erdélyben elfogta, a Szent Koronát elvette → hazamenekült Bajorországba, haláláig (1312-ig) viselte a magyar királyi címet
- **Károly Róbert** célja, hogy a tartományurakkal, kiskirályságokkal elismertesse hatalmát

Károly hatalomra jutása

- 1310 augusztusában koronázták meg a visszaszerzett Szent Koronával ↔ törvényes király lett

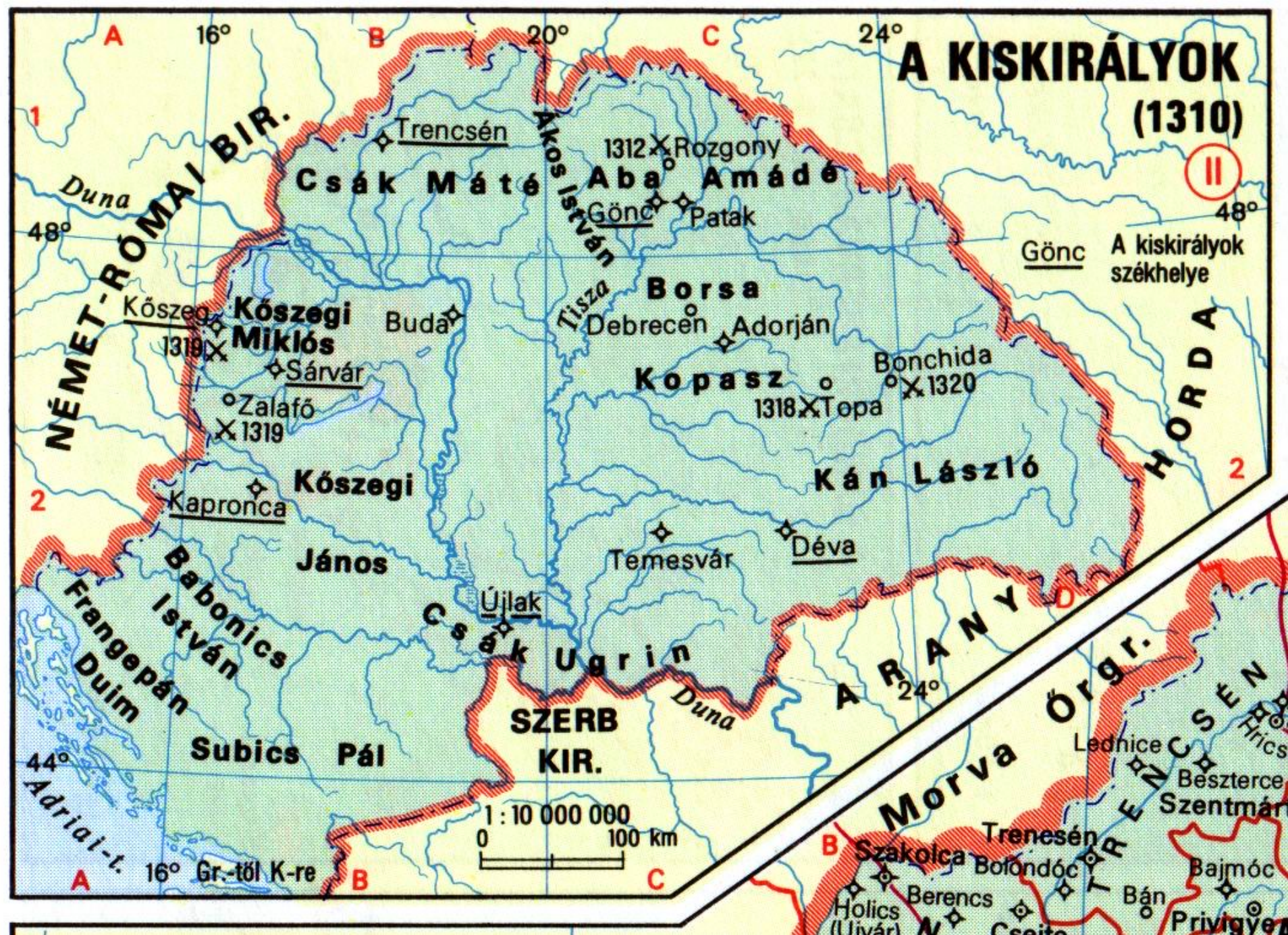

Károly feltételezett
koponyája után
rekonstruált arca (Skultéty
Gyula alkotása)

Az ország újraegyesítése (1310-1323)

A király szándéka: **uralkodni**

- **Le kell számolni** a tartományurakkal
 - 1311 szeptemberében - a kassaiak megölik **Aba Amadét**
 - 1312. június 15. - Rozgonyi csata : Csák Máté, valamint az Amadé-fiak csapatai ellenében a királyság kiállta az első erőpróbát
 - 1316 – A király Kőszegi János ellen indul ↔ pár hét alatt összeomlott a Kőszegiek uralma
 - 1317 – Magyarország belsejében három irányban is sikereket értek el a királyi seregek:
 1. Leverték a zempléni oligarchát, **Petenye fia Pétert**
 2. Debrecennél megszalasztotta a **Borsa Kopasz**-féle tartomány hadait + Adorján ostroma is sikeres
 3. Hadjárat indult az erdélyi **Kánok** ellen is (1321-re sikerül véglegesen pacifikálni)
 - A harcok **Csák Máté** halálával (1321) zárultak le, a király megszerezte a még megmaradt területeket
 - 1323 – Károly udvarával Temesvárról **új székhelyére** = **Visegrádra** költözött

I. Károly uralmának második fele

(1323-1342)

- A király uralmának első felében hosszasan harcolt
 1. a hatalomért és a királyi címért
 2. a tartományurak ellen
- Uralmának második szakaszában országa újjászervezésén dolgozott
 1. Kormányzati reformok
 2. Katonai reformok
 3. Pénzügyi- és adóreform bevezetése

Kormányzati reformok

- Saját bárói kerülnek az országos méltóságokba (a levert nagyurak várait + birtokait kapták meg + fontos tisztségek:)
 - Szécsényi Tamás – erdélyi vajda
 - Ákos Mikcse – szlavón bán
 - Garai Pál – macsói bán
 - Nekcsei Demeter – tárnokmester
 - Druget Fülöp – nádor
- A kormányzás a királyi udvarból történik (Temesvár, majd Visegrád)

- A király „teljhatalma”
 - nem hív össze országgyűléseket
 - királyi tanács véleményét kikéri
 - alapja: a levertek uradalmi
 - a királyi hatalom tekintélye + az új bárók (Lackfi, Újlaki, Garai, Szécsényi, Szécsi, Druget, Bebek családok)

Visegrád

Szabad királyi város

- *távolsági kereskedelem* = a gazdaság elsőrendű forrása
 - azok váltak szabad királyi városokká, amelyek ebbe bekapcsolódtak (Zágráb, Sopron, Pozsony, Nagyszombat, Bártfa, Eperjes, Lőcse, Brassó, Nagyszeben, Kolozsvár, Szeged, **Buda**, Szeged)
 - Gazdasági előjogok:
 - Vámmentesség
 - hetipiac, sokadalom
 - árumegállító jog (Buda, Kassa)
- igazi várossá csak a királyi birtokon levő település válhatott

2. mezőváros

Pénzügyi reformok

Bányareform

- bányakincsek: arany (a világ aranytermelésének 1/3-a), ezüst, réz, só
- 1327 – eltörli a királyság bányaművelési monopóliumát → egyházi + világi urak is lelőhelyeket tárhatnak fel + jövedelmet szerezhetnek

Pénzverés újjászervezése

- 1326-tól: **aranyforint** = Európa elterjedt és megbecsült valutája (↔ értékálló)
+ értékálló ezüstdénár

- kamarahaszna helyett **kapuadó**
- sóregálé = a legjelentősebb királyi jövedelemforrás (15. sz.)
- külkereskedelmi forgalom megvámolása → **harmincadvám** (= az áru értékének egyharmincada)

I. Károly pénzei

Aranyforint (liliom, Keresztelő Szent János)

- értékálló, megbecsült aranyvaluta (23,5 karátos arany, 3,5 gr.)

Garas (trónoló király, Anjou-címer)

- cseh minta, rövid ideig

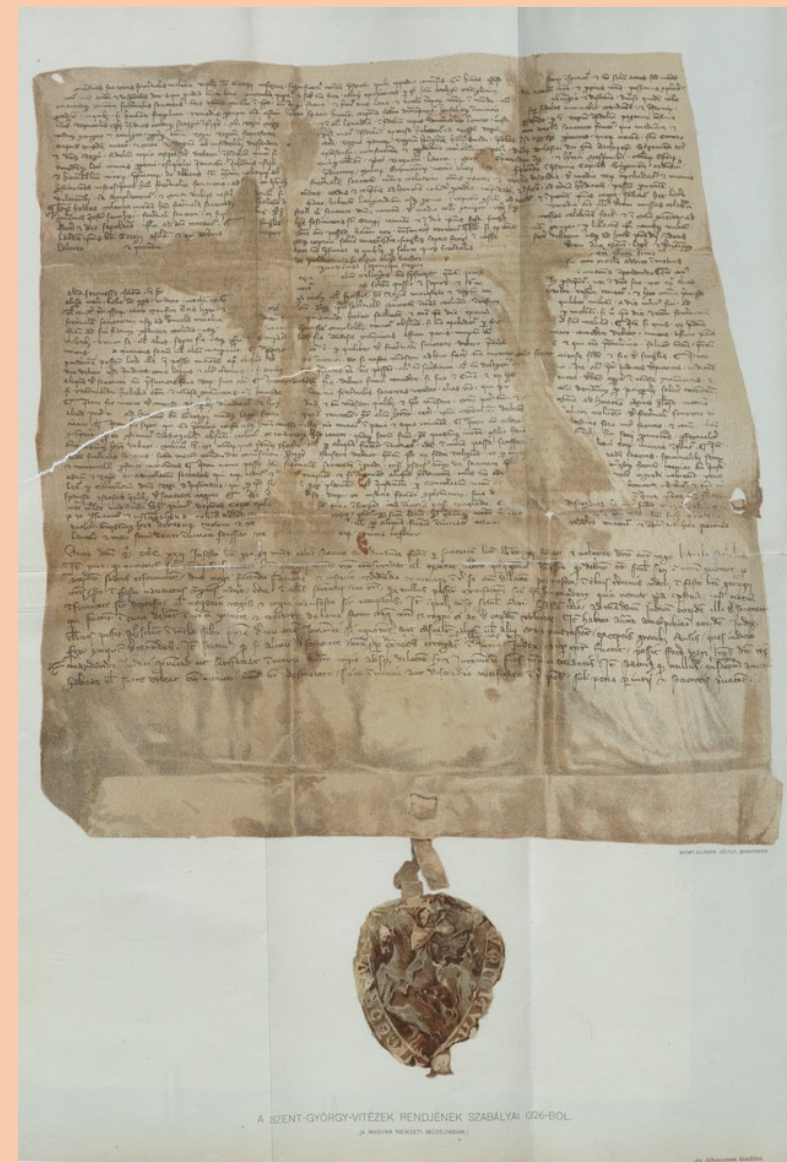
Dénár (liliom, királyfej)

- új, értékálló

Katonai reformok

„ az ország nemesei, valahányszor hadat vezetünk, kötelesek saját pénzükön és költségükön velünk együtt hadba vonulni.”

- A sereg ütőképes magva: **udvari lovagság + bárók** (egyháziak, világiak)
- Lovagok, nemesek – a király zászlaja alatt
- Bárók – saját címerükkel ékesített zászlajuk, *bandériumuk* alatt vezették csapattesteiket
- A lovagi kultúra megújulása (a király hívei és előkelő családok tagjai lehettek lovagok)
- A királyi testőrség és a fegyveres kíséret lovagokból állt (1326-ban létrehozta a Szent György-lovagrendet)

A Szent György-lovagrend alapító oklevele (1326)

Külpolitika

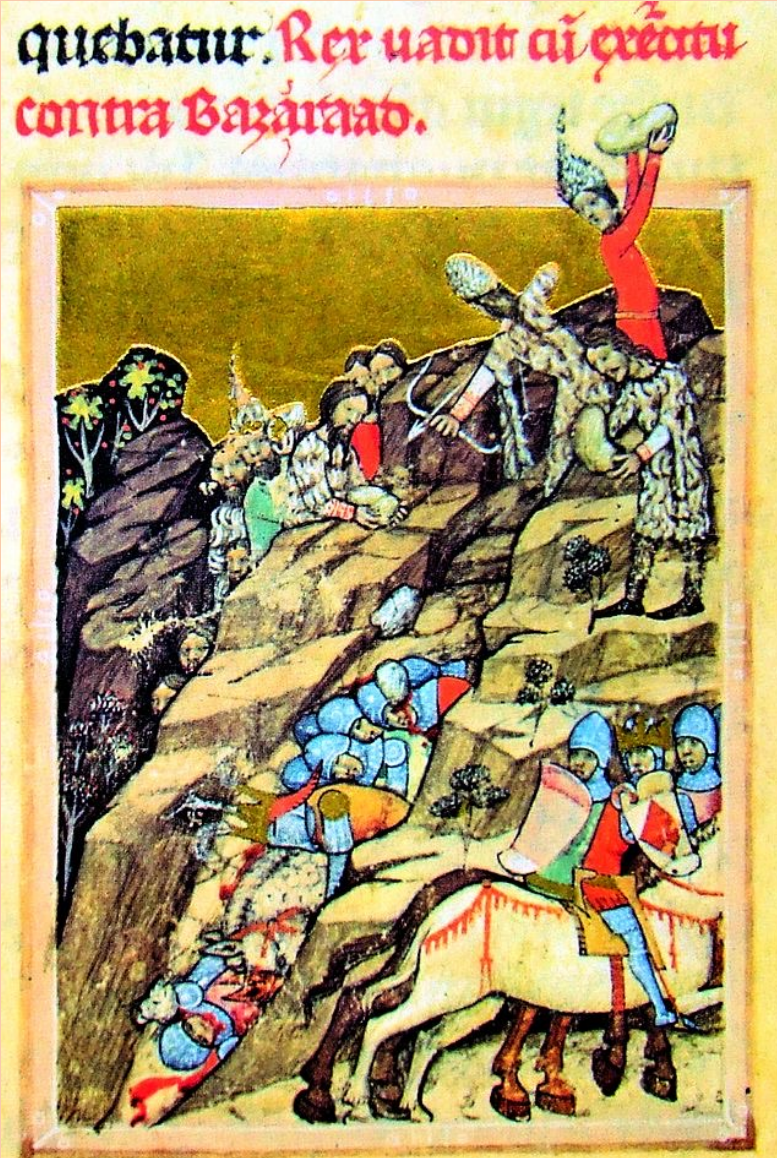
- Horvátország és Dalmácia elvesztése
- Nápolyi politika: András herceg és Johanna hercegnő eljegyzése, közösen uralkodnak
- Szövetségesek: lengyelek (Piastok), csehek (Luxemburgok)
- 1335. november 1-je körül Visegrádon megrendezett királytalálkozó, I. **Károly** magyar, **János** cseh és **III. (Nagy) Kázmér** lengyel király hármas szövetséget kötöttek
 - ha **Kázmér** örökös nélkül halna meg, Lengyelországot **Károly** valamelyik fia kapja meg

Magyarország az Anjouk és Luxemburgi Zsigmond idején

Legnagyobb kudarc – Havasalföldön:

- 1330 - a kun származású **Basarab** román alattvalói legyőzik a magyar sereget a Vöröstoronyi-szorosban → Havasalföld egyelőre független marad

Molnár József: Hédervári Dezső feláldozza magát a királyért (19. sz.)

Dinasztikus politikája

- Károly Róbert négyszer nősült
 1. Mária, a halicsi fejedelem lánya
 2. Mária beutheni és tescheni hercegnő
 3. Beatrix, Károly cseh király, Luxemburgi János húga

E házasságokból nem született utód

4. Erzsébet lengyel hercegnő, a lengyel király, Lokietek Ulászló leánya, gyermekeinek anyja (Lajos, András, István)

I. (Nagy) Lajos (1342-1382)

- 16 évesen foglalja el a trónt
- az apjához hű bárók és **anyja** segítették
- háborúzott, vadászott
- ↕
- **harcias természet + buzgó vallásosság**
(pogányok, „szakadárok” = ortodoxok megtérítése)

Külpolitika

1. Nápolyi kérdés

- Róbert nápolyi király 1343-ban meghal, egyedüli örökösévé Johannát tette
- Az ifjú férj, András, Anjou herceg be kellett érje a „Kalábria hercege” címmel → Lajos és anyja mindent elkövetnek, hogy András legyen a király
 - Lajos követséggel ostromolja a pápát
 - anyja, Erzsébet hihetetlen mennyiségű kincessel (6,6 t finom ezüst, 5,1 t színarany) útra kel Itáliába
 - eredmény (részleges): a pápa hozzájárult András megkoronázásához
 - 1345: Andrást megfojtották = politikai gyilkosság

I. Johanna, nápolyi királynő

Nápolyi hadjáratok

- oka: mivel a pápa nem vizsgálta ki az **öccse halálát**, Lajos király maga vette kézbe az ügyet

1. Hadjárat (1347 ősze – 1348 tavasza) - elfoglalta Nápolyt, de hosszabb távra nem tudta megtartani

– Aversaban lefejeztette Anjou rokonait

- Johanna elmenekül

– felveszi a nápolyi királyi címet

→ 1347-ben a Fekete Halál kitörése miatt Lajos hazatér

- 1348-ban Johanna visszafoglalja a nápolyi trónt

A pestis középkori ábrázolása

2. Hadjárat (1350)

– a partvidék várait elfoglalja (Canosa, Aversa)

- Végighódította az Anjou birtokokat

↓

Ismét bevonul győztesen Nápolyba

- Lajos kénytelen rájönni, hogy a magyar és a nápolyi királyság egyesítése megvalósíthatatlan

↓

1352 – pápai közvetítéssel **békét köt Johannával**

- kivonta seregeit
- szabadon engedte az Anjou-hercegeket

Castel Nuovo, Nápoly

II. Horvátország és Dalmácia meghódítása

- 1345-ben Nagy Lajos minden ellenállás nélkül elfoglalta Horvátországot
- Zára hódolata kiobbantotta a konfliktust a Velencei Köztársasággal
 - 1346 – Lajos vereséget szenved
 - 1348 – fegyverszünet 8 évre
 - 1357 – a dalmát városok lázadása Velence ellen → elűzik a velencei helyőrséget, a magyar királyt ismerik el

1358 – Zárai békeszerződés ↔ teljes
győzelem

- Lajos és utódai Dalmácia egyedüli urai
- a dalmát hajóknak szabad kereskedést biztosítanak az Adrián
- a dózse megváltik a dalmát és horvát hercegi címtől

III. Balkáni háborúk

1. **Szerbia** – 1355-ig virágkorát élte Dusán cár alatt

1359, 1361 – Lajos legyőzte Dusán utódát, Uros cárt → Lajos fennhatósága alá került

2. **Bosznia** – szintén függőségbe került

3. **Havasalföld** – sikertelen háború

- az ország védelmére délkeleten várakat (újja)épített az 1370-es évektől:

- Talmács (Vöröstoronyi-szorosban)
- Orsova (Al-Dunánál)
- Törcsvár (Brassó védelmére)

4. *Moldva*

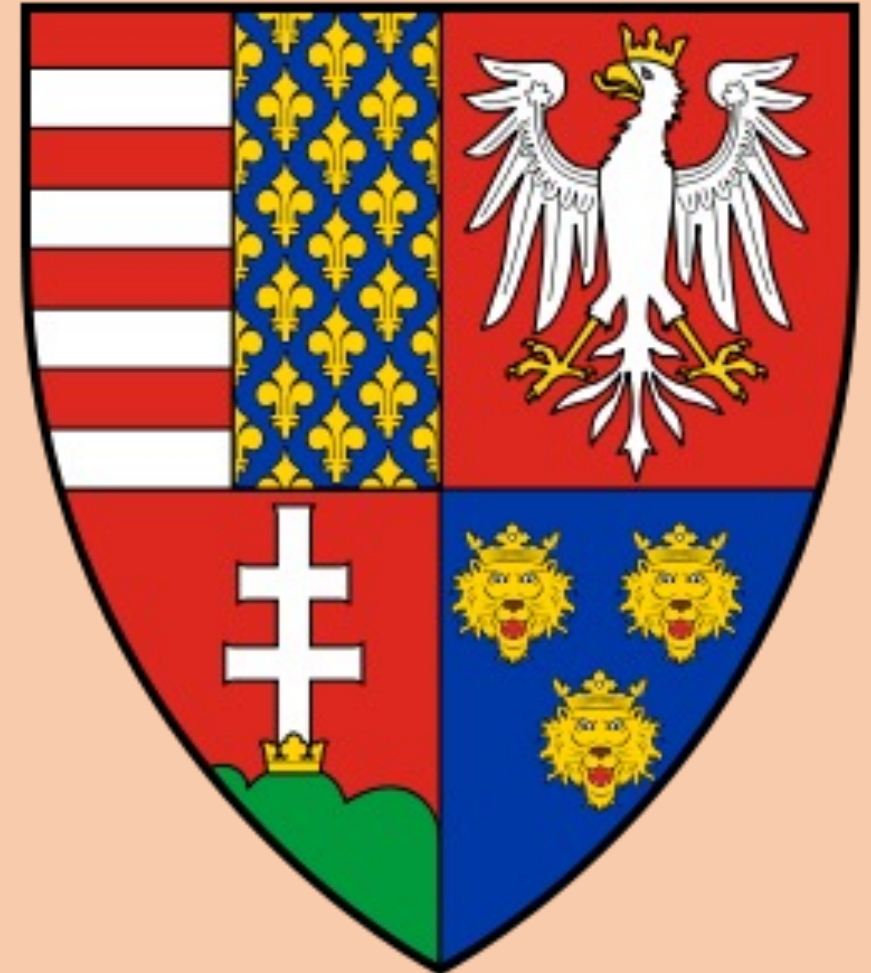
- 1345 – Lackfi András, székely ispán átkel a Kárpátokon, legyőzi a tatárokat

→ földjük egy részét magyar uralom alá vonta

-1347 – Lajos kéri a pápát, állítsa vissza az itt illetékes milkói püspökséget + a helybeli románok vajdájára, Dragosra bízta a terület kormányzását

-1359 – széthullik az Aranyhorda → Bogdan, egy új fejedelem, megalapítja Moldvát → elűzi Dragos családját

Nagy Lajos
„birodalma”

Lengyel-magyar perszonálunió

-1370-től Lajos lengyel király is

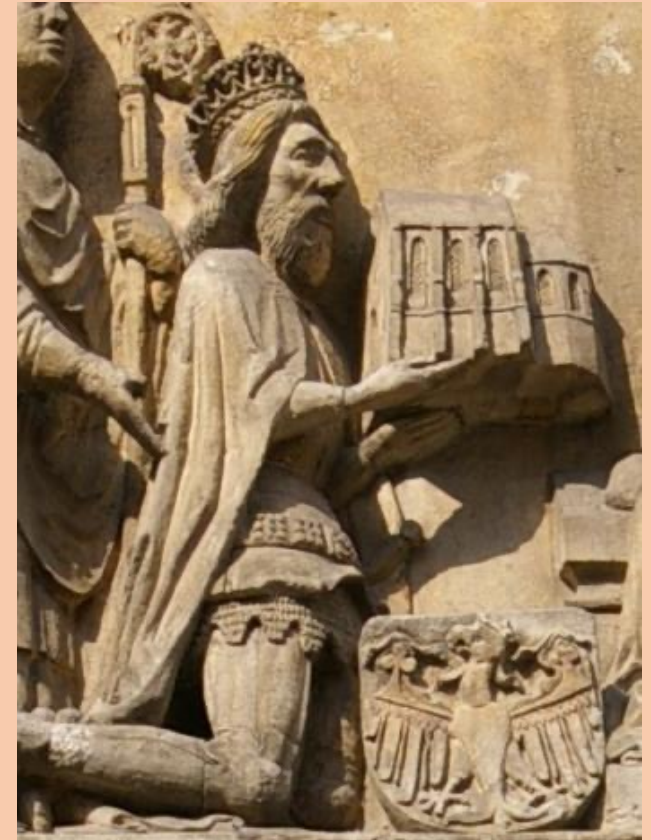

Téveszme Lajos „három tenger mosta magyar birodalmáról”

1. Magyarországnak csak az Adrián volt tengerpartja
2. Nem volt „magyar” birodalom – Lengyelország semmilyen formában nem került függésbe Magyarországtól ↔ két egyenrangú, szuverén ország, közös uralkodóval ↔ **perszonálunió (12 évig)**

Lajos magyar királyként viselkedett, helyette anyja kormányzott Lengyelországban

Az Anjouk Visegrádja (kiállítás, 2010 – palota)

Az Anjouk Visegrádja (kiállítás, 2010 – palota-rekonstrukció, részlet)

A diósgyőri vár helyreállítás előtt

és után

Nagy Lajos királyságai 1370-1382

A TRÓNÖRÖKLÉS

- I. Lajos 1382-ben meghal,
két lánya maradt:

Mária, a magyar trón örököse
(1382-1395)

Mária királynő és férje, Luxemburgi
Zsigmond (*Thuróczy Krónika*)

**Hedvig, Lengyelország
királynője és férje, II. Ulászló**

Erzsébet királyné
és a lányai
(részlet a zárai
Szent Simeon-
ereklyetartóról
(1380))

Luxemburg, Habsburg és Jagelló ház

- Luxemburgi Zsigmond
(1387-1437)

- Habsburg Albert
(1437-1439)

- I. Jagelló Ulászló
(1440-1444)

